

تپه سلام؛ اولین محل عرض ارادت مردم به امام رضا(ع)

می گویند در گذشته زائران مشهد به محلی به نام تپه سلام که از آنجا شهر مشهد و گنبد حرم مطهر امام رضا(ع) قابل رویت بود، می رسیدند کاروان را متوقف کرده و نخستین سلام را از آنجا به شمس الشموس می رساندند. بنا به آنچه از سفرنامه ها به دست آمده است این رسم از دیرباز در بین زائران مشهد برقرار بوده است، نمی شود درست گفت که این رسم از چه زمان آغاز و به شکل یک سنت دیرینه درآمده است اما به گفته کارشناسان در سفرنامه هایی متعلق به قرن چهار و پنجم به تپه سلام اشاره شده است و بعید نیست که همچنان مادر بزرگ ها و پدر بزرگ های ما نیز محل تپه سلام را به خاطر داشته باشند. گفته می شوند به لحاظ تاریخی مشهد دارای تپه سلام های متعددی در بخش های مختلف جغرافیایی بوده، به طوری که اگر در کتاب های تاریخی و سفرنامه ها مطالعه کنیم متوجه خواهیم شد شهر مشهد صرفا دارای یک تپه سلام نبوده است. بر این اساس مشهد علاوه بر تپه سلام فعلی که در ۱۸ کیلومتری جاده فریمان به مشهد واقع شده است دارای تپه سلام های متعدد دیگری در سمت جاده قوچان حول و حوش اراضی کنونی صفی آباد شاندیز و همچنین در سمت جاده کلات و سرخس بوده است. کاروان سالارها وقتی به تپه سلام می رسیدند شروع به چاوش خوانی در وصف امام رضا(ع) می کردند و وقتی به بالای کوه می رسیدند به زیارت اولی ها برای بار اول گنبد امام را نشان می دادند که به گنبد نما معروف بود. بر اساس یادداشت های سفرنامه ها، مردم بعد ادای سلام ستون های دست چین مرتبی را در بالای تپه ای که به تپه سلام معروف بود ساخته بودند تا یادمان انسان هایی باشد که از این مسیر عبور کرده بودند و به امام رضا (ع) سلام داده بودند. در برخی از اسناد آمده است که در محل تپه سلام بر روی سنگ، زیارت نامه نیز حک شده بوده است. در قرن های ۱۰ و ۱۱ هجری قمری صلوات خاصه و خواندن اشعار در مدح امام رواج پیدا کرد. زائران در همین محل نخستین بار اذن دخول و زیارتنامه را قرائت کرده و سجده شکر به جا آورده و با پخش شیرینی شادیشان را از این نخستین دیدار نشان می دادند. تا قبل از توسعه شهرها و ساخت بناهای بزرگ و آسمان خراش ها این رسم که میراثی با عمری به قدمت شهر مشهد است، بین کاروان زائران پا برجا بود و امروزه تنها یاد و نشان آن باقی مانده است.

منبع

جرج کرزن، ایران و قضیه ایران، ترجمه وحید مازندرانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۹، ص ۴۲.
ایسنا: «تپه سلام» های مشهدی، میراثی هزار ساله که فراموش شده اند!